

Hanna-Maija Kause

26.6.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo@stm.fikirsi.terhemaa@stm.fi

Lausuntopyyntönnö 2.6.2020 / VN/15298/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työtapaturma- ja ammattitautilain, eräiden työeläkelakien ja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnon pääkohdat:

- Akava ei pidä onnistuneena ratkaisua, jossa mm. työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:ään sekä eräisiin muihin lakeihin lisättäisiin vaade vakuutuslaitosten asiantuntijalääkäreille vahvistaa kannanottonsa sanoin ”kunnian ja omantunnon kautta”. Akava ei katso muutoksen toteuttavan hallituksen esityksen pyrkimystä selkiyttää hoitavan lääkärin ja asiantuntijalääkärin roolien eroja. Itse tavoitetta Akava pitää tärkeänä, ja pykälämuotoilu on muilta osin hyväksyttävä.
- Akava korostaa, että sosiaalivakuutusjärjestelmään kohdistuvan luottamuksen vahvistamiseksi tarvitaan pykälämuutosten lisäksi vakuutuslääketieteen osaamisen vahvistamista kautta linjan ja lausuntojen laadun parantamista mm. hoitavien lääkärin osalta. Myös tiedotukseen ja selkokielisyyteen etuuden hakijoille koskien työtapaturma- ja ammattitautilain reunaehtoja tulee panostaa.

Akava lausuu hallituksen esityksestä kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esityksen aukikirjoitettuna tavoitteena on lisätä sosiaalivakuutusten käsittelyprosessin tunnettua, avoimuutta ja joutuisuutta. Esityksen mukaan ehdotettujen säännösten tarkoitus on ”kuvata korvausprosessia ja vakuutuslaitoksen asiantuntijalääkärin roolia hoitavaan lääkäriin nähden, jolloin kokonaiskuva käsittelyprosesseista paranee ja voidaan vähentää vakuutuslaitoksia kohtaan tunnettua epäluottamusta”.

Akava toteaa, että hallituksen esityksen tarkoitus on tärkeä ja perustuu aitoon, tunnustettuun tarpeeseen selkiyttää vakuutuslaitosten asiantuntijalääkäreiden roolia korvausprosesseissa suhteessa hoitaviin lääkäreihin ja tätä kautta lisätä luottamusta koko sosiaalivakuutusjärjestelmään.

Hanna-Maija Kause

26.6.2020

Hallituksen esityksessä tähän tavoitteeseen pyritään muuttamalla työtapaturma- ja ammattitautilaissa, työntekijän eläkelaisissa, yrittäjän eläkelaisissa, merimieseläkelaisissa, julkisten alojen eläkelaisissa sekä Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa olevaa lääkäriasiantuntijaa koskevaa pykälää siten, että

- 1) lääkäriasiantuntijan on merkittävä korvausasian tietoihin perusteltu arvionsa ja johtopäätöksensä potilasasiakirjoissa olevista keskeisistä sairautta tai vammaa koskevista löydöksistä ja havainnoista
- 2) vahvistettava kannanottonsa sanoin ”kunnian ja omantunnon kautta” sekä
- 3) tehtävä merkinnät selkeästi ja yleisesti tunnettuja käsitteitä käyttäen niin, että ne ovat hyödynnettävissä vakuutuslaitoksen päätöksen perusteluna.

Akava pitää edellä eritellyistä muutoksista kohtia 1 ja 3 perusteltuina ja hyväksyttävänä. Sen sijaan ehdotus vahvistaa kannanotot sanoin ”kunnian ja omantunnon kautta” ei todennäköisesti selkiyttäisi vakuutuslaitosten asiantuntijaäläkäreiden ja hoitavien lääkäreiden roolia, mihin esityksellä pyritään, vaan pikemminkin uhkaa sekoittaa asiaa entisestään.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa tuodaan esiin, lakimuutos ei vaikuttaisi asiantuntijalääkärin oikeudellisiin velvollisuuksiin eikä virkavastuuseen. Vakuutuslaitoksen asiantuntijalääkäri ei ole nyt eikä jatkossa hoitosuhteessa etuuden hakijaan. Hän ei tapaa potilasta, ei tee diagnoosia tai määrää hoitoja. Asiantuntijalääkärin vakuutuslääketieteellinen arvio pohjautuu hoitavan lääkärin/lääkäreiden tekemiin tilankuvauksiin ja erilaisiin, esimerkiksi kuvantamisella saatuihin löydöksiin. Lisäksi vakuutuslääkärin on otettava työssään huomioon mm. työ- ja tapaturmalain asettamat reunaehdot. Esimerkiksi sairauden toteaminen ammattitaudiksi edellyttää TyTAL:n mukaan sellaista lääketieteellistä tutkimusta, jossa on käytettävissä riittävä tieto työntekijän työolosuhteista sekä työssä olevasta altistuksesta.

Käytännössä vakuutuslaitoksen asiantuntijalääkärin rooli poikkeaaakin monin tavoin hoitavan lääkärin roolista. Korvausasian ratkaisemisessa asiantuntijalääkärin arvio muodostaa vain osan vakuutuslaitoksen tekemästä kokonaisarviosta ja aineistosta. Kaikkia päätöksentekoon osallistuvia koskee laissa säädetty virkavastuu.

Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain 23 §:ssä säädetään siitä, että määrämuotoisella, kunnian ja omantunnon kautta vakuutetulla lääkärinlausunnolla tai -todistuksella, voidaan korvata valahtoinen todistaminen oikeudessa tai viranomaismenettelyssä. Nyt tämä sama määrämuotoinen todistaminen tuotaisiin sellaisten prosessien yhteyteen, joissa sillä ei olisi vastaavaa merkitystä tai tarvetta. Valahtoisien

Hanna-Maija Kause

26.6.2020

todistamisen korvaavan sanoituksen käyttäminen ”arkisemmassa” yhteydessä saattaisi myös vähentää muotoilun arvokkuutta sen alkuperäisessä käyttötarkoituksessa.

Vakuutuslääketieteen osaamisen parantaminen edellyttää monia toimia

Akava korostaa sitä, että yksin esitetyillä pykälämuutoksilla ei saavuteta yleisen ymmärryksen parantumista vakuutuslaitosten asiantuntijalääkäreiden roolista osana korvauskäsittelyä. Niiden lisäksi tarvitaan vakuutuslääketieteen osaamisen ja lausuntojen laadun parantamista mm. hoitavien lääkäreiden osalta. Tähän tulee kiinnittää huomiota niin lääketieteen opintojen eri vaiheissa sekä jo ammatissa toimivien lääkäreiden täydennyskoulutuksessa. Yksi tapa parantaa työkyvyn arvioinnin laatua lääkärinlausunnoissa on laajentaa sähköisen Kelan B-lausunnon käyttämistä etuuksia haettaessa. Vakuutuslääketieteen osaamista tulee ylipäättään vahvistaa kuntoutus- ja työkyvyn arvioinnin prosesseissa eri toimijoiden osalta. Toisaalta on panostettava niin vakuutuslaitosten kuin eri valitusasteiden päätösten muotoiluun sekä työtapaturma- ja ammattitautilain lähtökohtien avaamiseen, jotta etuudenhakijoilla on selkeä käsitys lain reunaehdoista, joihin päätökset nojaavat.

Akava toteaa vielä, että Tapaturmavakuutuskeskuksen arvioon viitaten kunnian ja omantunnon kautta -vahvistusvaatimuksen lisääminen tarkoittaisi vakuutuslaitoksille muutostarpeita niin IT-järjestelmiin kuin korvauskäsittelyprosessiin ja lisäksi toimeenpanon kustannuksia. Tältä kohdin vaikutusten arviointi on hallituksen esityksessä varsin puutteellinen.

Muilta osin Akavalla ei ole hallituksen esitykseen erityisiä huomioita.

Akava ry

Sture Fjäder
puheenjohtaja

Pekka Piispanen
johtaja